KAUPPAKAMARIEN
EDUSKUNTAVAALITEESIT 2023

TULEVAISUUDEN RATKAISUT

KAUPPAKAMARI

SISÄLTÖ

Tulevaisuuden ratkaisut 4
1. Osaaminen ratkaisee Suomen menestyksen 5
I Lisätään osaamisperusteista maahanmuuttoa merkittävästi nykyisestä . 6
II Parannetaan ammatillisen koulutuksen työelämälähtöisyyttä 9
III Varmistetaan riittävät perustaidot jokaiselle lapselle ja nuorelle 10
2. Vahvistetaan julkisen talouden kestävyyttä, lisätään työllisyyttä ja varmistetaan kannustava verotus 12
I Työn tekemisen on aina kannatettava - porrastetaan ansiosidonnainen työttömyysturva ja uudistetaan sosiaaliturvajärjestelmä 13
II Mahdollistetaan paikallinen sopiminen kaikissa yrityksissä 15
III Varmistetaan kilpailukykyinen verotus ja kevennetään ansiotulovero-tusta läpi tuloluokkien 17
3. Vauhditetaan investointeja ja vihreää siirtymää sujuvilla kaavoitus- ja luvitusprosesseilla 18
I Luvat yhdeltä luukulta ja kaavojen ja lupien käsittelylle palvelulupaus ... 19
II Lisätään valitusprosessien ennakoitavuutta 21
4. Varmistetaan koko Suomen saavutettavuus ja logistinen kilpailukyky 22
I Nostetaan liikenneinfran rahoituksen tasoa 23
II Vähennetään liikenteen päästöjä kilpailukykyisesti 25

TULEVAISUUDEN RATKAISUT

Suomen tulevaisuus vaatii ratkaisuja. Velkaantuva, ikääntyvä ja byrokraattinen maa tarvitsee suunnanmuutoksen. Tavoitteena tulee olla kestävä talous ja kilpailukykyinen toimintaympäristö, joka houkuttelee yrityksiä investoimaan, kasvamaan ja työllistämään sekä yksittäisiä ihmisiä yrittämään, innovoimaan ja tekemään töitä.

Viime vuodet ovat olleet kriisien sävyttämiä. Toipuminen koronakriisistä oli vielä kesken, kun Venäjän hyökkäysosta Ukrainaan iski. Turvallisuuspolitiikka nousi Suomen poliittisen agendan keskiöön, epävarmuus kasvoi, talouskasvu hidastui ja inflaatio kiihtyi.

Suomi seisoo nyt vedenjakajalla. Julkinen talous on kestämättömällä pohjalla ja sen seurauksena hyvinvointimme rahoituspohja on uhattuna. Olemme tilanteessa, jossa Suomen taakkana on edelleen kasvava julkinen velka, valtion talouden paisuneet menot, ratkaisemattomat rakenteelliset ongelmat, heikko tuottavuuskehitys, kireä verotus ja ikääntyvä väestö.

Hyvä uutinen kuitenkin on, että ratkaisun avaimet ovat omissa käsissämme. Suomen tulevaisuuden menestyksen ratkaiseminen onnistuu niillä keskeisillä politiikan osa-alueilla, jotka voivat nostaa Suomen kasvavaksi ja kilpailukykyiseksi maaksi. Keskeisessä roolissa on osaaminen ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen, Suomen ja eri alueiden saavutettavuus ja logistinen kilpailukyky, sujuvat luvitusprosessit sekä kestävä julkinen talous.

1. OSAAMINEN RATKAISEE SUOMEN MENESTYKSEN

Pula osaavasta työvoimasta on yritysten merkittävin kasvun este. Väestön ikääntymisestä johtuen ongelma ei ole ohimenevä. Ongelmaan on vastattava lisäämällä osaamisperusteista maahanmuuttoa, edistämällä koulutuksen työelämälähtöisyyttä ja varmistamalla kaikille nuorille hyvät perustaidot.

Suomen tulevaisuus rakennetaan osaamisen varaan. Osaaminen on Suomen kilpailukyvyn, alueiden elinvoiman ja hyvinvoinnin kulmakivi. Työnantajilla on tällä hetkellä kaksi merkittävää osaamiseen liittyvää ongelmaa: osaajapula sekä osaamisvaje.

Kauppakamareiden syyskuussa 2022 toteutetun jäsenkyselyn perusteella osaajapulasta uhkaa tulla krooninen ongelma Suomelle. Vaikka Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset ovat sysänneet Suomen talouden heikkenevään suhdanteeseen, ei yritysten osaajapula helpota. Yrityksistä noin 70 prosentilla on pulaa tai paljon pulaa osaavasta työvoimasta. Peräti 73 prosenttia yrityksistä kertoi työvoiman saatavuuden rajoittavan yrityksensä kasvua ja liiketoiminnan kehittämistä.

Osaamisvaje tarkoittaa käytännössä sitä, että tarjolla oleva osaaminen (ja osaajat) eivät kohtaa työnantajien osaamistarpeen kanssa. Työn murros muuttaa vauhdilla lähes kaikkea työtä ja aiheuttaa uudenlaisia osaamistarpeita ja haasteita jo olemassa olevan osaamisen kehittämiseksi. Samaan aikaan väestön ikääntymisen vaikutukset alkavat näkyä toden teolla entisestään syvenevänä osaajapulana.

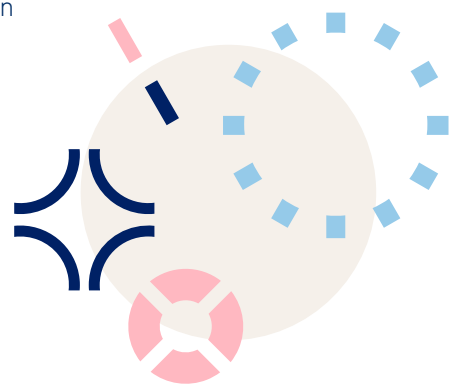

Työikäisen väestön riittävyys on koetuksella, sillä Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Suomen väkiluku kääntyy laskuun vuonna 2034 ja ikääntyneen väestön määrä suhteessa muuhun väestöön kasvaa jo nyt kovaa vauhtia. Jos sama kehitys jatkuu, vuonna 2040 Suomessa on vuoteen

2019 verrattuna 183 000 alle 15-vuotiasta lasta vähemmän, 103 000 työikäistä (15-64-vuotiaat) vähemmän ja 287 000 yli 64-vuotiasta senioria enemmän.

Osaavan työvoiman saatavuus yrityksille on turvattava. Työvoiman kohtaanto-ongelmaan on etsittävä ratkaisuja ja työvoiman tarjontaa on lisättävä osaamisperusteista maahanmuuttoa ja koulutusmääriä lisäämällä. Toimenpiteitä on tehtävä niin pitkäjänteisesti kuin nopealla aikataululla.

RATKAISUT:

I Lisätään osaamisperusteista maahanmuuttoa merkittävästi nykyisestä.

II Parannetaan ammatillisen koulutuksen työelämälähtöisyyttä.

III Varmistetaan riittävät perustaidot jokaiselle lapselle ja nuorelle.

I Lisätään osaamisperusteista maahanmuuttoa merkittävästi nykyisestä

Osaamiseen perustuva maahanmuutto on Suomelle kohtalonkysymys. Suomi ei pärjää nyt eikä tulevaisuudessa käpertymällä omien rajojensa sisään. Väestön ikääntymiseen, osaavan työvoiman pulaan ja kilpailukyvyn ja innovaatioiden kehittämiseen voidaan kaikkiin vastata lisäämällä osaamisperusteista maahanmuuttoa merkittävästi nykyisestä.

Osaamiseen perustuvan maahanmuuton pitää olla tavoitteellista. Suomessa on kansallisesti asetettu tavoitteet työperäisen maahanmuuton kaksinkertaistamisesta ja kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden kolminkertaistamisesta vuoteen 2030 mennessä. Näiden hyvien tavoitteiden saavuttaminen vaatii rohkeita

päätöksiä osaamisperusteisen maahanmuuton edistämiseksi ja kansainvälisten osaajien houkuttelemiseksi Suomeen.

Sujuvat oleskelulupaprosessit ovat keskeinen asia, joka vaikuttaa Suomen houkuttelevuuteen kansainvälisten osaajien silmissä. Oleskelulupaprosessit ovat nykyisellään yksinkertaisesti liian pitkiä ja niitä on nopeutettava. Yksi keskeinen prosesseja sujuvoittava ja nopeuttava keino olisi ottaa käyttöön sähköinen tunnistauminen. Myös EU:n ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevien henkilöiden työhön perustuviin oleskelulupiin liittyvästä saatavuusharkinnasta tulisi luopua. Saatavuusharkinnasta luopuminen olisi Suomelle kilpailuetu, joka lisäisi maamme houkuttelevuutta ja mahdollistaisi yrityksille joustavammat kansainväliset rekrytoinnit.

Lisäksi tuore kansallinen nk. D-viisumi vaatii korjaamista. D-viisumilla pitäisi olla mahdollista tulla maahan aloittamaan opinnot ja työt heti, kun opiskelu- tai työpaikka on varmistunut ja kun oleskelulupaprosessi on laitettu vireille. Myös jo maassa olevista kansainvälisistä osaajista on pidettävä kiinni. Esimerkiksi perheenyhdistämiseen liittyvät käytännöt on tarkastettava, mukaan lukien toimeentulon edellytysten vaatimukset. Toinen esimerkki ovat tutkintoon valmistuvat kansainväliset opiskelijat. Heille pitäisi antaa automaattisesti pysyvä oleskelulupa.

RATKAISUT:

- **Varmistetaan sujuvat oleskelulupaprosessit.**
- **Otetaan käyttöön sähköinen tunnistautuminen.**
- **Poistetaan ulkomaisen työvoiman saatavuusharkinta.**
- **Mahdollistetaan nopeampi opiskeluiden ja töiden aloitus D-viisumia kehittämällä.**
- **Turvataan sujuva kotoutuminen ja estetään osaajapako.**

KANSAINVÄLINEN SUOMI

Ikääntyvän Suomen oma väki ei riitä turvaamaan tulevaisuuden hyvinvointiamme. Suomen on entistä aktiivisemmin houkuteltava osaavia työntekijöitä ulkomailta ja markkinoitava Suomea houkuttelevana paikkana tulla töihin. Osaamisperusteisen maahanmuuton esteet on poistettava.

Suomi kilpailee parhaista osaajista ja ammattilaisista kansainvälisesti. Meidän on varmistettava, että pystymme houkuttelemaan tänne parasta osaamista ja ammattitaitoista työvoimaa. Kaikkia tarvitaan – ammattiosaajia, hoiva-alan henkilökuntaa, yrittäjiä, asiantuntijoita ja huippututkijoita.

Kansainvälisten työntekijöiden houkutteleminen edellyttää, että suomalainen yhteiskunta kansainvälistyy ja asenneilmapiirimme muuttuu avoimemmaksi. Muutos, jonka tarvitsemme läpäisee koko yhteiskunnan: työpaikat, koulut ja julkiset palvelut.

Yritysten on avattava oviaan entistä enemmän kansainvälisille työntekijöille. Kauppakamareiden jäsenkyselyn perusteella n. 40 prosenttia yrityksistä on jo rekrytoinut kansainvälisiä työntekijöitä. Lähes kaikki yritykset ovat olleet rekrytointeihinsa tyytyväisiä, sillä vain viidellä prosentilla on negatiivisia kokemuksia. Yritysten tulisi panostaa kykyynsä ottaa vastaan kansainvälisiä työntekijöitä, lisätä avoimuutta ja monimuotoisuutta sekä joustaa kielitaitovaatimuksista. Harjoittelupaikkojen tarjoaminen kansainvälisille opiskelijoille on erittäin kannatettavaa!

Jo maassa olevista ulkomaisista tutkinto-opiskelijoista on pidettävä kiinni ja heille on annettava pysyvä oleskelulupa valmistumisen yhteydessä. On käsittämätöntä tuhlausta, että laadukkaan tutkinnon suorittaneet, jo maahan tutustuneet ja mahdollisesti kotiutuneetkin nuoret työnnetään valmistumisen jälkeen Suomesta ulos.

Yhteiskunnalta muutos vaatii julkisen sektorin palveluiden kansainvälistymistä. Yritysten on vaikea houkutella kansainvälisiä työntekijöitä, jos alueella ei ole tarjolla englanninkielisiä palveluita. Englanninkielistä opetusta tulee lisätä, viranomaispalveluita on oltava saatavilla englanniksi ja kansainvälisten työntekijöiden ja opiskelijoiden kotoutumiseen on panostettava.

Suomi on ottanut oikean suuntaisia askeleita työperusteisen maahanmuuton lisäämiseksi viime vuosina. Nämä toimet ovat kuitenkin riittämättömiä suhteessa ongelmaamme. Tarvitsemme rohkeita tekoja, jotka lähettävät maailmalle vahvan signaalin siitä, että Suomi on avoin ja kansainvälinen maa, joka haluaa osaavaa työvoimaa.

II Parannetaan ammatillisen koulutuksen työelämälähtöisyyttä

Ammatillisen koulutuksen ja yritysten yhteistyötä on tiivistettävä entisestään. Yhä kiihtyvällä vauhdilla kehittyvä teknologia ja työelämä vaativat, että koulutuksen sisältöjä kehitetään yhä tiiviimmässä yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa.

Oppisopimuskoulutus kaipaa päivittämistä. Vuoden 2018 alusta voimaan tullut ammatillisen koulutuksen reformi vei oppisopimuskoulutusta oikeaan suuntaan. Tehdyistä muutoksista huolimatta tutkintoon johtavien oppisopimusten määrä ei ole kasvanut vaan erityisesti nuoret pysyvät aliedustettuina oppisopimuskoulutuksessa. Keskeinen ongelma on, että ensimmäistä tutkintoaan suorittavan nuoren tuottavuus ei vastaa työnantajalle aiheutuvia kustannuksia. Oppisopimuskoulutuksen määrän lisäämiseksi tulisi luoda tuki työnantajan palkkakustannusten porrastamiseksi. Oppisopimustuki pienenisi porrastetusti opiskelijan opintojen edistyessä.

Englanninkielisten ammatillisten tutkintojen tarve on kasvanut, mutta järjestämislupia englanninkieliseen ammatilliseen tutkintoon on vain harvalla ammatillisen koulutuksen järjestäjällä, eikä opetus- ja kulttuuriministeriö juurikaan suostu myöntämään lisää järjestämislupia. Englanninkielisten ammatillisten tutkintojen järjestäminen tulisikin vapauttaa opetus- ja kulttuuriministeriön lupamenettelystä. Tällä hetkellä esimerkiksi ammattikorkeakoulut saavat itse päättää tutkintokielestä ja sama menettely pitää ulottaa myös ammatilliseen koulutukseen. Oppilaitoksille tulee antaa mahdollisuus vastata yritysten tarpeisiin ilman turhaa byrokratiaa.

Työelämän ja yritysten roolia ammatillisessa koulutuksen ohjauksessa tulisi vahvistaa myös muuttamalla ammatilliset oppilaitokset osakeyhtiöiksi. Osakeyhtiömalli mahdollistaisi työelämälähtöisyyden edellyttämän nopean päätöksentekokyvyn, mahdollistaisi elinkeinoelämän edustajien vahvan edustuksen oppilaitoksen hallintoelimissä sekä varmistaisi rahoituksen kohdentumisen täysimääräisesti toimintaan, johon se on tarkoitettu. Käytännössä ammatillisen koulutuksen järjestämisluvat tulisi uudistaa ammattikorkeakouluja koskevaa lainsäädäntöä vastaavaksi ja myöntää toimiluvat vain ammatillisen koulutuksen osakeyhtiöille.

Lisäksi ammatillisen koulutuksen opettajille tulisi säätää velvollisuus osallistua kuukauden työelämäjaksoille kerran kolmessa vuodessa. Ammatillisen koulutuksen yksi kulmakivistä ovat ammattitaitoiset opettajat. Opettajien työelämäjaksot ovat tärkeitä opettajien ammatillisen osaamisen kehittämisen kannalta, minkä lisäksi ne ovat myös hyvä keino opettajille luoda verkostoja yrityselämään.

RATKAISUT:

- **Lisätään oppisopimuskoulutusta ja luodaan uusi tuki työnantajan palkkakustannusten porrastamiseksi.**
- **Vapautetaan englanninkielisten ammatillisten tutkintojen järjestäminen opetus- ja kulttuuriministeriön lupamenettelystä.**
- **Muutetaan ammatillinen koulutus osakeyhtiömuotoiseksi ammattikorkeakoulujen tavoin.**
- **Säädetään ammatillisen koulutuksen opettajille velvollisuus osallistua työelämäjaksoille.**

III Varmistetaan riittävät perustaidot jokaiselle lapselle ja nuorelle

Pohja tulevaisuuden osaamiselle luodaan varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Jos aiempi koulupolku ei ole varmistanut nuorelle riittävää osaamista toisen asteen koulutuksessa pärjäämiseen, ei esimerkiksi mekaaninen oppivelvollisuusiän pidentäminen auta.

Peruskoulun päättävien perustaidoissa on havaittu vakavia puutteita ja osaamistason lasku näkyy jo monessa tutkimuksessa. Menestys PISA- ja TIMMS-tutkimuksissa on kääntynyt laskuun ja Suomi on tippunut pois maailman kärjestä. Esimerkiksi uusimman PISA-tutkimuksen mukaan 13,5 prosenttia peruskoulun

päättäneistä ei osaa lukea jatko-opintojen edellyttämällä tavalla. PISA-tutkimuksen mukaan suomalaisnuorten osaamistason lasku on ollut lukutaidossa, matematiikassa ja luonnontieteissä 2010-luvulla kaikkien osallistujamaiden suurimpia. Suomalaistyttöjen ja -poikien osaamisen ero lukutaidossa on PISA-tutkimuksen mukaan OECD-maiden suurin.

Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen resurssit on mitoitettava kestävälle tasolle huomioiden ikäluokkien koko ja leikkauksista on pidättäydyttävä kaikissa tilanteissa. Perustaitojen – lukeminen, kirjoittaminen ja matematiikka – opetusta on vahvistettava ja jokaiselle oppilaalle on varmistettava riittävä pohja jatko-opintoihin ja työelämään.

RATKAISUT:

- **Otetaan käyttöön vähimmäisosaamisen kuvaukset 2. 4. ja 6. luokkien loppuun. Varmistetaan riittävä osaamistaso ennen koulupolulla eteenpäin siirtymistä.**
- **Tehdään esiopetuksesta perusopetukseen siirtymisestä joustavaa siten, että lapsen valmius ja osaaminen huomioidaan paremmin.**
- **Pyritään maksuttomaan varhaiskasvatukseen ja tehdään velvoittavasta esiopetuksesta kaksivuotinen.**

2. VAHVISTETAAN JULKISEN TALOUDEN KESTÄVYYTTÄ, LISÄTÄÄN TYÖLLISYYTTÄ JA VARMISTETAAN KANNUSTAVA VEROTUS

Julkinen talous on käännettävä vahvistuvalle uralle ja kestävyysvajetta on kurottava kiinni. Työllisyysastetta on edelleen nostettava yksityisen sektorin työpaikkojen määrää kasvattamalla.

Talouskasvun potentiaalia on nostettava pysyvästi. Emme saa vajota kituliaan kasvun aikaan vaan tavoitteena pitää olla vahva talouskasvu, nouseva työllisyysaste, lisää yksityisen sektorin työpaikkoja sekä lisääntyvät yksityiset investoinnit. Seuraavan hallituksen tulee asettaa kunnianhimoisia tavoitteita julkisen talouden ja työllisyyden edistämisen suhteen. Samalla esimerkiksi työmarkkinoiden kokonaisuutta tulee uudistaa lainsäädännön avulla, jos ja kun työmarkkinajärjestöt eivät merkittäviin uudistuksiin kykene.

Valtio on velkaantunut vuodesta 2009 lähtien joka vuosi. Vuonna 2023 valtionvelan arvioidaan nousevan 144 miljardiin euroon. Velan määrä on huolestuttava, sillä velkaa on maksamassa takaisin yhä pienevä työllisten joukko. Rakenteelliset ongelmat kuten väestön ikääntyminen sekä heikko pitkän aikavälin väestöennuste heikentävät huoltosuhdettamme tulevina vuosina. Lisäksi nollakorkojen aika on ohi.

Kuluneella hallituskaudella valtion talouden pysyviä menoja on kasvatettu merkittävästi. Menojen vastapainoksi sovitut julkista taloutta vahvistavat rakenteelliset työllisyystoimet jäivät kuitenkin vaatimattomiksi.

Pysyvälle kasvu-uralle pääsy edellyttää, että rakenteellisiin ongelmiin tartutaan ja että yritysten, yrittäjyyden ja yksityisten investointien kannusteet ovat kunnossa. Suomessa on oltava kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö, erityisesti suhteessa tärkeimpiin verrokkimaihimme.

RATKAISUT:

I Työn tekemisen on oltava aina kannattavaa - porrastetaan ansiosidonnainen työttömyysturva ja uudistetaan sosiaaliturvajärjestelmä.

II Mahdollistetaan paikallinen sopiminen kaikissa yrityksissä.

III Varmistetaan kilpailukykyinen verotus ja kevennetään ansiotuloverotusta läpi tuloluokkien.

I Työn tekemisen on aina kannatettava - porrastetaan ansiosidonnainen työttömyysturva ja uudistetaan sosiaaliturvajärjestelmä

Vanheneva ja velkainen Suomi tarvitsee kaikki kynnelle kykenevät työikäiset töihin. Vaikka työllisyys onkin kehittynyt viime aikoina suotuisasti, vaatii työllisyysasteemme edelleen vahvistamista. Työn tekemisen on oltava aina kannattavaa. Rakenteellisen työttömyyden purkaminen ja työllisyysasteen nostaminen vaativat, että etuudet eivät heikennä työnteon kannustimia. Vuosikymmenten saatossa monimutkaiseksi muodostuneet sosiaaliturvajärjestelmän uudistaminen on vietävä maaliin.

Optimaalinen sosiaaliturvajärjestelmä ottaa huomioon paitsi saajien hyvinvoinnin niin myös budjettirajoitteet sekä sen, että työn vastaanottaminen säilyy kannustavana. Etuuksien tason on oltava sellainen, että henkilön on kannattavampaa tehdä töitä kuin elää tukien varassa. Sosiaaliturvajärjestelmä vaatii yksinkertaistamista myös työn muuttuvan luonteen takia. Tulevaisuudessa yhä useamman työntekijän toimeentulo muodostuu useammasta kuin yhdestä lähteestä. Tarvitsemme instrumentin, joka helpottaa työn ja sosiaaliturvan yhdistämistä.

Lisäksi ansiosidonnainen työttömyysturva on porrastettava ja sen kesto on lyhennettävä 300 päivään. Suomen 400 päivän mittainen ansioturva on euroop-

palaisittain pitkäkestoinen ja esimerkiksi Ruotsissa kesto on 300 päivää. Ansiosidonnaista päivärahaa saavista työttömistä kolme neljästä työllistyy 300 päivän kuluessa työttömyyden alkamisesta eli suurimmalle osalle 300 päivää takaisi riittävän vakuutuksen työttömyyden varalle. Kauppakamarit kannattavat lisäksi ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastamista niin, että työttömyysturvan määrä olisi aluksi korkeampi ja laskisi työttömyyden pitkittyessä.

Työttömyysturva antaa kansalaisille tärkeän ja arvokkaan vakuutuksen työttömyyden varalta. Liian antelias työttömyysturva kuitenkin heikentää työnteon kannustimia ja nostaa rakenteellista työttömyyttä. Pitkän työttömyysjakson jälkeen henkilöllä saattaa olla vaikeuksia työllistyä työmarkkinoille. Työttömyysturvajärjestelmän tulisikin kannustaa nopeaan työllistymiseen.

Nopeaa työllistymistä pitää tukea myös tehokkaasti toimivilla julkisilla työllisyys- ja elinkeinopalveluilla. Vastuu palveluiden järjestämisestä on siirtymässä kunnille vuonna 2025. Vaikka järjestämisvastuu on julkisilla työllisyysalueilla, pitää palveluiden toteuttamisessa hyödyntää laajasti yksityisiä palveluntuottajia. Työllisyys- ja elinkeinopalveluiden uudistus keskittyy vahvasti kunkin kunnan tai työllisyysalueen työttömien palveluihin unohtaen, että yritysten työllistämis- ja rekrytointitarpeet ulottuvat kuntia laajemmille alueille. Työmarkkinat ovat lähes aina kuntarajoja laajemmat, usein valtakunnalliset tai jopa globaalit. Suurena vaarana uudistuksessa on, että julkisin varoin rahoitettavat työllisyys- ja yrityspalvelut pirstaloituvat liikaa. Tämä johtaa helposti tehottomuuteen ja siihen, että palveluiden saavutettavuus yrityksille heikkenee ja työvoiman liikkuvuus vähenee entisestään.

RATKAISUT:

- Uudistetaan sosiaaliturvajärjestelmä työhön kannustavaksi.
- Porrastetaan ansiosidonnainen työttömyysturva ja leikataan sen kesto 300 päivään.
- Luodaan avoimeen rajapintaan perustuva valtakunnallinen työnhakijoiden ja työnantajien helppokäyttöinen työnvälityspalvelu, joka on avoin julkisille ja yksityisen sektorin toimijoille henkilöpalveluyritykset mukaan lukien.

II Mahdollistetaan paikallinen sopiminen kaikissa yrityksissä

Työmarkkinoiden toimivuus on kaikilla kansainvälisillä kilpailukykymittareilla mitattuna Suomen heikkous. Palkanmuodostus ei jousta, irtisanominen on liian vaikeaa, työvoima ei liiku, ansiotuloverotus on kireää ja kokonaisuudessaan järjestelmä on jäykkä.

Työmarkkinoita pitää joustavoittaa paikallista sopimista lisäämällä. Paikallinen sopiminen pitää mahdollistaa kaikissa yrityksissä ja työpaikoilla riippumatta siitä, ovatko yritys ja työntekijät järjestäytyneitä liittoon vai eivät. Työlainsäädännöstä tulisi poistaa kaikki järjestäytymättömiä, yleissitovaa työehtosopimusta noudattavia yrityksiä koskevat sopimisen kiellot. Tällä hetkellä monet valtakunnalliset työehtosopimukset mahdollistavat paikallisen sopimisen, mutta vaikka velvoitteet koskevat kaikkia, ovat joustot vain sopijaosapuolten käytössä. Kaikkien yritysten pitäisi päästä hyötymään joustoista ja sopimaan toisin omissa työehtosopimuksissaan.

Lisäksi yritys- tai työpaikkakohtaisesti pitäisi olla mahdollisuus poiketa yleissitovista työehtosopimuksista ja sopia toisin silloin, kun yrityksessä tai työpaikalla nähdään toisin sopimisen palvelevan kokonaisetua alan yleisiä työehtoja parem-

min. Tämä ei tarkoittaisi työehtojen yleissitovuudesta luopumista. Nimenomaan työntekijöillä olisi aina valta sopia tai olla sopimatta toisin eikä työnantaja voisi poikkeavia työehtoja sanella. Jos poikkeavat työehdot eivät olisi molempia isossa kuvassa hyödyttäviä niin alan yleiset työehdot pätisivät jatkossakin.

Oikeus sopia toisin lisäisi työntekijöiden vapautta. Yrityksille edut uudistuksesta olisivat merkittävät, sillä yritykset saisivat mahdollisuuden esittää työntekijöilleen molempia hyödyttäviä, paikalliset- ja yrityskohtaiset erot huomioonottavia, tapoja järjestää ja tehdä työtä toisin kuin yleisissä ehdoissa on määritelty. Yhteiskunnalle uudistus toisi mittavia hyötyjä. Paikallinen sopiminen lisäisi työllisyyttä, parantaisi yritysten kansainvälistä kilpailukykyä, vahvistaisi julkista taloutta sekä mahdollistaisi tuottavuuden kasvua.

RATKAISUT:

- **Laajennetaan paikallisen sopimisen mahdollisuus kaikille yrityksille ja poistetaan työlainsäädännöstä kaikki järjestäytymättömiä, yleissitovaa työehtosopimusta noudattavia yrityksiä koskevat sopimisen kiellot. Työlainsäädännöstä on voitava poiketa kaikissa kollektiivisissa työehtosopimuksissa.**
- **Sallitaan erikseen lainsäädännöllä vapaus poiketa myös yleissitovista työehtosopimuksista ja sopia toisin yritys- ja työpaikkakohtaisesti. Yleissitovat työehtosopimukset toimisivat toisin sopimisen vapauden perälautana.**

III Varmistetaan kilpailukykyinen verotus ja kevennetään ansiotuloverotusta läpi tuloluokkien

Ansiotuloverotusta tulisi keventää kahdella prosenttiyksiköllä kautta linjan, sillä kireä työn verotus haittaa kilpailukykyä. Yritysverojärjestelmä on pidettävä kansainvälisesti kilpailukykyisenä, eikä yritysten ja yrittäjien verotusta tule kiristää. Kauppakamareiden kyselyn mukaan työn verotuksen alentaminen nähdään paikallisen sopimisen lisäämisen ohella keskeisimpänä toimenpiteenä kilpailukyvyn parantamiseksi. Yrityksistä 75 prosenttia näki ansiotuloveron alentamisen tärkeimpänä veronalennuksen keinona.

Työn verotuksen alentaminen kahdella prosenttiyksiköllä vaikuttaisi n. 2,6 miljoonan henkilön tulotasoon, keskimäärin noin 800 euroa vuodessa. Uudistus keventäisi verotusta yhteensä noin kahdella miljardilla eurolla. Työn verotuksen alentaminen toisi lisääntyneenä työnä ja kasvaneena aktiivisuutena ja kulutuksena osan kustannuksista takaisin julkisen sektorin käyttöön. Tutkimuskirjallisuuden mukaan palautuva osuus voisi olla 30–50 prosenttia kustannuksista.

Työn verotuksen alentaminen tulisi toteuttaa osana vihreää verouudista niin, että verotuksen painopistettä siirrettäisiin työn verotuksesta kulutuksen ja haittaverotuksen suuntaan.

RATKAISUT:

- **Yritysten ja yrittäjien verotaakkaa ei pidä kiristää. Pidetään yritysverojärjestelmä kansainvälisesti kilpailukykyisenä.**
- **Kevennetään ansiotuloverotusta kahdella prosenttiyksiköllä läpi tuloluokkien.**

3. VAUHDITETAAN INVESTOINTEJA JA VIHREÄÄ SIIRTYMÄÄ SUJUVILLA KAAVOITUS- JA LUVITUSPROSESSEILLA

Talouden kasvu ja uudistuminen vaativat, että kaavoitusta ja investointien luvitusta sujuvoitetaan ja lupakäsittelyitä nopeutetaan.

Sujuva kaavoitusjärjestelmä sekä ennakoitavat ja tehokkaat hallinnolliset prosessit edistäisivät asuntojen, liikenneinfrastruktuurin sekä kaupan, palveluiden ja teollisuuden investointien kaavoitusta. Sujuvaa ja nopeaa luvitusta tarvitaan myös vihreän siirtymän onnistumiseen, sillä investoinnit muun muassa puhtaaseen energiaan on moninkertaistettava vuoteen 2030 mennessä. Ilmastotavoitteiden rinnalla tarve korvata nopeasti Venäjän energiatuontia korostaa energiahankkeiden nopean luvituksen tärkeyttä.

Suomi kilpailee investoinneista kansainvälisesti. Sujuva luvitus ja nopeat kaavoitusprosessit edistäisivät vihreää siirtymää, parantaisivat kilpailukykyä sekä lisäisivät Suomen houkuttelevuutta investointien kohteena. Nykyisellään merkittävät investoinnit viivästyvät ja peruuntuvat, kun kaavoitus- ja lupaprosessit sakkaavat ja valitusprosessit ovat raskaita ja ennakoimattomia. Vaikka järjestelmän pullonkaulat ovat olleet viime vuosina laajasti keskustelussa jäi maankäyttö- ja rakennuslain uudistus torsoksi.

Suomi kilpailee investoinneista kansainvälisesti.

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistamisen alkuperäisenä tavoitteena oli alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän yksinkertaistaminen sekä kaavoituksen ja luvituksen sujuvoittaminen. Tavoitteena oli myös tuoda laki nykypäivään, sillä kankea ja hidas kaavoitusjärjestelmä ei pysty vastaamaan yhteiskunnan nopeasti muuttuviin tarpeisiin. Uudistus jäi keskeneräiseksi ja vain pieni osa valmistellusta uudistuksesta ollaan toteuttamassa. Seuraavalla hallituskaudella työtä on jatkettava ja uudistus on vietävä maaliin alkuperäisten tavoitteiden mukaisesti.

RATKAISUT:

I Luvat yhdeltä luukulta ja kaavojen ja lupien käsittelylle palvelulupaus.

II Lisätään valitusprosessien ennakoitavuutta.

I Luvat yhdeltä luukulta ja kaavojen ja lupien käsittelylle palvelulupaus

Ilmastonmuutoksen maankäytölle aiheuttamien haasteiden ratkaiseminen vaatii viranomaisten ja yksityisten tahojen aiempaa saumattomampaa yhteistyötä. Kaavoituksen ja rakentamisen prosesseissa on huomioitava asiakaslähtöisyys nykyistä huomattavasti paremmin. Lupaprosessien sujuvoittaminen ja viranomaisten päätösten käsittelyaikojen ennakoitavuus on tärkeää niin kansalaisille kuin yrityksille. Viranomaiset on velvoitettava ilmoittamaan arvio kaavamenettelyn kestosta. Lisäksi lupaprosessien määräajasta tulee säätää laissa.

Yleisesti tunnettu ongelma kuntakaavoituksessa on asemakaavoituksen liiallinen yksityiskohtaisuus, mikä viivästyttää investointeja (johtaa poikkeuslupiin ja käyttötarkoituksen muutoksiin), nostaa kustannuksia ja rajoittaa innovointia. Rakentamisen ja kaupunkiseutujen kehittämisen sujuvoittamiseksi tulee liian yksityiskohtainen kaavaohjaus kieltää laissa. Lisäksi lakiin tulee lisätä velvoite ottaa huomioon asemakaavaa valmisteltaessa asemakaavamääräysten kustannusvaikutukset ja taloudellinen toteuttamiskelpoisuus.

Suurin osa rakentamisesta tapahtuu kaupunkiseuduilla ja on hankelähtöistä. Erityisesti kasvavilla kaupunkiseuduilla hankelähtöinen täydennysrakentaminen ja rakennusten käyttötarkoituksen muutokset tulevat olemaan yhä keskeisemmässä roolissa. Olemassa olevan rakennuskannan tehokasta hyödyntämistä on edistettävä käyttötarkoituksen muutoksia ja väliaikaiskäyttöä helpottamalla. Täydennysrakentaminen on saatava helpommaksi ja houkuttelevammaksi. Yhdyskuntarakenteen tiivistämiseksi ja rakennuskannan korjaamiseksi ja uudistamiseksi on välttämätöntä, että kuntien ja yksityisten toimijoiden yhteistyötä kaavoituksessa edistetään.

Yhteistyö on kunnille mahdollisuus tehostaa maankäytön tavoitteiden toteuttamista ja saada lisäresursseja maankäytön suunnitteluun. Yhteistyöstä huolimatta kaavamonopoli säilyisi kunnilla. Kuntia tulee kannustaa hyödyntämään yksityisten toimijoiden osaamista ja resursseja. Lakiin tulee kirjata kunnan jäsenen oikeus tehdä aloite asemakaavan laatimiseksi ja muuttamiseksi sekä kunnalle velvollisuus käsitellä aloite määräajan kuluessa. Lisäksi kiinteistönomistajalle tulee antaa mahdollisuus valmistella kaava kunnan päätettäväksi, ellei kunta määräajassa päätä valmistella sitä itse.

RATKAISUT:

- **Viranomaiset on velvoitettava ilmoittamaan arvio kaavamenettelyn kestosta. Lisäksi lupaprosessien määräajasta tulee säätää laissa.**
- **Rakentamisen ja kaupunkiseutujen kehittämisen sujuvoittamiseksi tulee liian yksityiskohtainen kaavaohjaus kieltää laissa.**
- **Lakiin tulee kirjata kuntalaisen oikeus tehdä aloite asemakaavan laatimiseksi ja muuttamiseksi sekä kunnalle velvollisuus käsitellä aloite määräajan kuluessa. Lisäksi kiinteistönomistajalle tulee antaa mahdollisuus valmistella kaava kunnan päätettäväksi, ellei kunta määräajassa päätä valmistella sitä itse.**

II Lisätään valitusprosessien ennakoitavuutta

Keskeinen luvitus- ja kaavoitusprosesseja hidastava tekijä ovat valitusprosessit. Investointihankkeesta voi valittaa prosessin useammassa vaiheessa: kaavoituksen tai rakennusluvan yhteydessä tai mahdolliseen ympäristölupaan tai kemikaalilupaan liittyen. Valitusprosessit ovat ennakoimattomia ja aiheuttavat koko järjestelmään merkittävää epävarmuutta. Valitusten käsittelylle tulisi säätää lakisääteinen enimmäisaika.

Huomiota herättävää on myös, että monet valituksista ovat viranomaisten toisistaan tekemiä. Tähän pitäisi puuttua. Viranomaisten keskinäistä valitusoikeutta tulisi rajata ja viranomaisten tulisi sovittaa näkemyksensä yhteen etupainotteisesti niin, että luvan hakija saa yhden vastauksen, joka on kaikkien viranomaisten yhteinen kanta.

Maankäytön suunnittelun sujuvoittamisen ja elinkeinoelämän toimintaedellytysten edistämisen kannalta on tärkeää, että valitusoikeus asemakaava-asioissa rajoitetaan vain asianosaisiin eli niihin, joiden oikeutta asia koskee ja jotka ovat kuulemisvaiheessa jättäneet asiasta muistutuksen. Vaikka muiden kuin asianosaisten tekemien valitusten osuus asemakaavavalituksista olisikin vähäinen, yksittäisissä tapauksissa niillä voi olla suuret negatiiviset vaikutukset, vaikka valitus ei menestyisikään.

RATKAISUT:

- **Säädetään valitusprosesseille laissa enimmäisaika.**
- **Rajataan viranomaisten keskinäisiä valitusoikeuksia.**
- **Viranomaisilta yhteinen näkemys luvan hakijalle.**
- **Rajataan valitusoikeus asemakaava-asioissa koskemaan niitä, jotka ovat kuulemisvaiheessa jättäneet asiasta muistutuksen ja niihin, joilla on vahva intressi asiaan, esimerkiksi asumisen perusteella.**

4. VARMISTETAAN KOKO SUOMEN SAAVUTETTAVUUS JA LOGISTINEN KILPAILUKYKY

Suomen logistinen sijainti on muutoksen kourissa. Toimiva liikennejärjestelmä ja sujuva liikenne ovat Suomen kilpailukyvyn edellytys. Supistetaan liikenneinfran korjausvelkaa, vähennetään liikenteen päästöjä linjassa muiden EU-maiden kanssa ja varmistetaan suomalaisen logistiikan kustannuskilpailukyky.

Suomen ja alueiden saavutettavuus sekä liikenneinfrastruktuurin kunto ja toimivuus korostuvat harvaan asutussa, pitkien etäisyyksien maassa. Takamatka päämarkkina-alueille on tosiasia ja korkeat logistiikkakustannukset osaltaan heikentävät suomalaisten yritysten kustannuskilpailukykyä.

Suomen logistinen sijainti on murroksessa Venäjän aloitettua hyökkäyssodan Ukrainassa helmikuussa 2022. Suomen sijainti lännen ja idän solmukohdassa uhkaa muuttua pääteasemaksi. Suomen saavutettavuudesta, huoltovarmuudesta, markkinoiden toimivuudesta ja logistisesta kilpailukyvystä on huolehdittava yritysten toimintaedellytysten turvaamiseksi ja investointien houkuttelemiseksi.

Seuraavalla hallituskaudella Suomen saavutettavuuden varmistamiseksi ja vahvistamiseksi on tehtävä toimenpiteitä. Kansainvälisen toimintaympäristön muutoksen keskellä ulkomaankaupan varmuuden takaaminen on tärkeää. Lähes 90 prosenttia Suomen tavaraviennistä kulkee meriteitse. Merenkulun häiriöttömyys on turvattava. Suomen tulee esimerkiksi seuraavalla hallituskaudella edistää elinkaaren loppupäässä olevan jäänmurtokapasiteetin korvaamista.

Liikenteen päästövähennystavoitteet ovat kunnianhimoiset. Liikenteen päästöt on tarkoitus puolittaa vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 1990 tasoon. Seuraavan hallituskauden suuri kysymys on, millä keinoilla päästövähennystavoitteisiin päästään ilman, että kilpailukyky heikkenee suhteessa kilpailijamaihin, ja miten liikennesektorin merkittäviin fiskaalisiin haasteisiin pystytään vastaamaan.

Samalla kun liikenteen verotuotot laskevat, liikenteen infraan kohdistuvat korjaus- ja investointitarpeet kasvavat. Tarvitaan uusia rohkeita ratkaisuja, sillä pelkällä budjettirahoituksella ilman huomattavia tasokorotuksia ei ole mahdollista saavuttaa liikenteen päästövähennystavoitteita. Väylien kuntoon on pystyttävä investoimaan, sillä muuten korjausvelkaa ei pystytä taittamaan. Liikenteen infraratkaisuissa tulee katsoa vahvemmin myös Suomen rajojen ulkopuolelle ja vahvistaa Suomen yhteen liitettävyyttä muuhun Eurooppaan ja lähialueille.

RATKAISUT:

I Nostetaan liikenneinfran rahoituksen tasoa.

II Vähennetään liikenteen päästöjä kilpailukykyisesti.

I Nostetaan liikenneinfran rahoituksen tasoa

Liikenneväylien ylläpidon rahoitus on ollut viime vuosina liian matalalla tasolla. Siitä on seurannut liikenneväylille noin kolmen miljardin euron korjausvelka. Samanaikaisesti myös väylien investointivelka on kasvanut.

Toimiva liikenneinfrastruktuuri on yhteiskunnan toimintojen alusta: tavaroiden ja ihmisten liikkumisen sekä kasvun mahdollistaja. Jotta alueiden yritykset voivat menestyä myös jatkossa, on infrastruktuurin ja liikenneyhteyksien oltava kunnossa. Seuraavalla hallituskaudella on myös ratkaistava EU-säädöksiin vastaaminen raideliikenteen kilpailutuksen osalta.

Liikenneinfran rahoitus on ollut helppo kohde leikkauksille ja Suomi menettää siksi koko ajan asemiaan kilpailussa verrokkimaihin kuten Ruotsiin. Suomessa liikenteeltä perityistä maksuista ja veroista kohdistetaan 19 prosenttia liikenneväylille, kun Ruotsi palauttaa tuloista takaisin väylille 53 prosenttia. Ruotsi on investoimassa tie- ja ratainfraan noin 62 miljardia euroa vuosina 2022-2033. Ver-

tailun vuoksi, Suomessa tie- ja ratainfraan ollaan toteuttamassa vuosina 2021–2032 noin 22 miljardin euron investoinnit.

Liikenteen infran rahoitukseen on löydettävä uusi pitkäjänteinen rahoitusmalli, joka mahdollistaa tiestön kuntoon laittamisen 12-vuotisen liikennejärjestelmäsuunnitelman pohjalta. Ratkaisu voisi olla valtion tieverkon yhtiöittäminen, jonka avulla väyläinvestointeja voitaisiin toteuttaa etupainotteisesti. Valtio omistaisi yhtiön sataprosenttisesti ja yhtiön tulot kerättäisiin tiemaksuilla, jotka korvaisivat osittain nykyisen polttoaineveron. Liikennepolttoaineiden verotusta alennettaisiin niin, etteivät ihmisten ja yritysten liikkumisen kustannukset kasvaisi.

Samanaikaisesti Suomen tulee hyödyntää entistä paremmin liikenteen EU-rahoitusta valtion saannon osalta.

RATKAISUT:

- **Luodaan tieliikenteelle uusi liiketoimintaan perustuva rahoitusmalli.**
- **Nostetaan infran rahoituksen tasoa. Toteutetaan 12-vuotisen liikennejärjestelmäsuunnittelun avulla liikennejärjestelmän pitkäjänteinen, yli hallituskausien ulottuva korjaus- ja investointisuunnitelma.**
- **Hyödynnetään liikenneinfran EU-rahoitusta paremmin.**

II Vähennetään liikenteen päästöjä kilpailukykyisesti

Ratkaisut liikenteen päästöjen vähentämiseksi tulee tehdä ensisijaisesti EU- tai kansainvälisellä tasolla tasapuolisen kilpailutilanteen ja päästövähennysten suurimman vaikuttavuuden saavuttamiseksi. Erillisiä kansallisia ratkaisuja tulisi välttää. Suomen on oltava aktiivinen EU-aloitteiden osalta ja vaikutettava Euroopan komission lainsäädäntöehdotuksiin etupainotteisesti. Aktiivisuutta tarvitaan varsinkin asioissa, joihin Suomella liittyy erityispiirteitä, kuten maantieteellinen sijainti ja talviolosuhteet. Suomen on myös pidettävä kiinni vahvuuksistaan kuten esimerkiksi erittäin vahvasta asemastaan laivanrakennuksessa.

Liikenteen päästövähennystavoitteiden saavuttaminen koostuu monista eri toimista ja teknologioista. Kaikkia liikennemuotoja tarvitaan ja toimet päästövähennyksissä on ohjattava sinne, missä niiden vaikuttavuus on suurin. On huomioitava niiden päätösten vaikutukset, joihin on jo sitouduttu liikenteen päästöjen vähentämiseksi.

Liikenteen vaihtoehtoiset polttoaineet ovat yksi osa ratkaisua päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi. Liikenteen vaihtoehtoisia käyttövoimia tulee edistää markkinaehtoisesti unionin sisämarkkinoilla. EU-sääntelyä tarvitaan ainoastaan, jos vaihtoehtoisten polttoaineiden yleistyminen ei onnistu markkinaehtoisuuden kautta.

Vakinaistetaan HCT-rekkojen käyttö soveltuvilla reiteillä ja vaikutetaan EU-lainsäädäntöön niin, ettei HCT-rekkojen käytölle muodostu uusia esteitä.

Liikenteen päästöjen kasvun taittamiseen tarvittavia toimenpiteitä tulee tarkastella yhdessä liikennejärjestelmäsuunnittelun ja liikenteen verouudistuksen kanssa. Tempoilevien pistemäisten toimenpiteiden ja maksujen sijaan pitää kulkea kohti ennakoitavaa lainsäädännön kehitystä, joka luo investointivarmuutta myös liikennealan toimijoille.

RATKAISUT:

- Tehostetaan vaikuttamista liikenteen ympäristöasioita koskevaan EU-lainsäädäntöön. Vältetään kansallisia erillisratkaisuja.
- Liikenteen vaihtoehtoisia käyttövoimia tulee edistää markkinaehtoisesti. Liikenteen vaihtoehtoiset polttoaineet ovat yksi osa ratkaisua päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi.
- Vakinaistetaan HCT-rekkojen käyttö soveltuvilla reiteillä.
- Luovutaan liikenteen pistemäisistä kansallisista veroista ja maksuista, kuten väylämaksusta, ja siirrytään kohti ennakoivaa lainsäädännön kehitystä.

YHTEYSTIEDOT

Etelä-Karjalan kauppakamari
http://www.etela-karjalankauppakamari.fi

Etelä-Pohjanmaan kauppakamari
http://www.etela-pohjanmaankauppakamari.fi

Etelä-Savon kauppakamari
http://www.eskauppakamari.fi

Helsingin seudun kauppakamari
http://www.helsinki.chamber.fi

Hämeen kauppakamari
https://www.hamechamber.fi/

Keski-Suomen kauppakamari
http://www.kskauppakamari.fi

Kuopion alueen kauppakamari
http://www.kuopiochamber.fi

Kymenlaakson kauppakamari
http://www.kymichamber.fi

Lapin kauppakamari
http://www.lapland.chamber.fi

Länsi-Uudenmaan kauppakamari
http://www.lansiuusimaa.chamber.fi

Oulun kauppakamari
http://www.oulunkauppakamari.fi

Pohjanmaan kauppakamari
http://www.ostro.chamber.fi

Pohjois-Karjalan kauppakamari
https://pohjoiskarjalankauppakamari.fi/

Rauman kauppakamari
http://www.rauma.chamber.fi

Riihimäen-Hyvinkään kauppakamari
http://www.rihykauppakamari.fi

Satakunnan kauppakamari
http://www.satakunnankauppakamari.fi

Tampereen kauppakamari
http://www.tampere.chamber.fi

Turun kauppakamari
https://turunkauppakamari.fi/

Ålands handelskammare
http://www.chamber.ax

Keskuskauppakamari, World Trade Center Helsinki,
PL 1000, Aleksanterinkatu 17, 00100 Helsinki I puh. 09 4242 6200
keskuskauppakamari@chamber.fi I @K3FIN
kauppakamari.fi